

Eduskunnan tarkastusvaliokunta

Pyydetty asiantuntijalausunto lastensuojelun palvelujen valvonnasta

Miten lastensuojelupalveluiden valvonta toimii?

Lastensuojelupalvelujen valvontaa toteuttavat **luvanvaraisten eli ympärivuorokautista palvelua** tarjoavien yksiköiden osalta aluehallintovirastot sekä Valvira, jotka toimivat myös näiden yksiköiden lupaviranomaisina. Nykyisen lainsäädännön mukaan valvontavastuuta on myös näiden yksiköiden sijaintikunnilla sekä asiakastyön kautta valvontaa tehdään myös sijoitettavien lasten ja nuorten sijoittajakunnista käsin. Koska sijaishuollon ja ympärivuorokautisen perhekuntoutuksen palvelut ovat kustannuksiltaan mittavia, kilpailuttavat kunnat tai erilaiset kuntayhtymät näitä palveluja ja näiden hankintojen kautta yksiköihin kohdentuu myös puitesopimuskumppanuuteen perustuvaa sopimusvalvontaa. Näiden lisäksi eduskunnan oikeusasiamies tekee vuosittain omana työnään valvontakäyntejä yksiköihin.

Koska lastensuojelutyön sisällössä on vahva painotus avohuollon palveluihin, on perusteltua ottaa esille tässä yhteydessä myös **ilmoituksenvaraisten eli avopalvelujen tuottajien** valvonta. Myös avopalveluissa kohdataan erittäin vaativia asiakastilanteita, joissa usein työskennellään vakavissa perhetilanteissa ja lasten suojelutarpeissa, esimerkkeinä intensiiviset tehostetun perhetyön tai kotiin tehtävien avoperhekuntoutusten palvelut. Näiden valvonta on ensisijaisesti kuntien vastuulla, jokainen kunta valvoo oman kuntansa alueella toimivia palveluntuottajia.

Valvontatyö on **ennakollista**, jolloin selvitetään palvelulle asianmukaiset toimintaedellytykset esimerkiksi henkilöstön, tilojen, asiakaskirjausten ja toimintasuunnitelman osalta. Toimintaedellytyksiä tarkastellaan asiakasturvallisuuden ja palveluja säätelevän lainsäädännön reunaehtojen näkökulmista. **Suunnitelmallinen** valvonta tarkoittaa määräajoin tehtäviä suunnitelmallisia tarkastuskäyntejä tai valvontaneuvotteluja palveluntuottajan kanssa. Suunnitelmallista valvontaa voidaan myös ohjauksellisesti toteuttaa yhteisissä tuottajatapaamisissa, joita eri palveluissa määräajoin järjestetään. Suunnitelmalliseen valvontaan voi sisältyä myös ennalta ilmoittamattomia käyntejä tai sähköisesti suoritettuja seurantakyselyjä esimerkiksi hankintasopimusten vaatimuksista. Mahdollisiin epäkohtailmoituksiin vastataan **reaktiivisella valvonnalla**, jonka tavoitteena on puuttua ja selvittää esinnousseita epäkohtia ajantasaisesti ja asianmukaisesti.

Kunnilla ja kuntayhtymillä on lastensuojelun avo- sijais- ja jälkihuollon palveluita omana toimintana, mutta näitä palveluja ovat yhä enenevässä määrin tuottamassa myös yksityiset palveluntuottajat. Palveluala onkin meillä markkinoistunut varsin nopeasti. Vuonna 2018 laadittiin

Sosiaalipalvelut

Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen toimesta selvitys yksityisistä lastensuojelun palveluntuottajista. Kun 30 vuotta sitten yksityisten tuottajien osuus lastensuojelulaitosten ylläpitäjistä oli alle neljännes, niin edellisenä vuonna niitä olikin jo yli 90 prosenttia. Luvanvaraisia sijaishuollon palveluntuottajia oli sijaishuollossa 443, joilla oli 671 toimintayksikköä ja lähes 5000 asiakaspaikkaa. Suurimmat palveluntuottajat omistivat viidesosan toimintayksiköistä ja yrityskaupat ovat edelleen vain jatkuneet. Osakeyhtiöt ovat viime vuosina ostaneet ammatillisia perhekoteja ja yksiköitä on ketjutettu. Alueelliset erot kasvavat palvelujen tarjonnassa, sillä markkinalogiikan mukaisesti isot yritykset profiloituvat ja toimintayksiköiden sijoittuminen keskittyy. (Porko & Heino & Eriksson (2018) Selvitys yksityisistä lastensuojelun yksiköistä. THL)

Mitkä ovat suurimmat epäkohdat?

Koska valvontavastuuta on vallitsevan lainsäädännön mukaan useammalla toimijataholla (valtion valvontaviranomaiset sekä kunnat yhtymineen), ovat **valvontatyön resurssointi, koordinoimaton yhteistyö ja eri toimijoiden keskinäinen tiedonkulku** keskeisiä riskitekijöitä ajantasaisen valvonnan toteutumisessa.

Lastensuojelupalvelujen valvontatyön resurssointi on epätasaista sekä aluehallintovirastojen alueella että kunnissa ja kuntayhtymissä. Kuntien ja valtion hallinnon valvontaviranomaisten paikallinen yhteistyö on vaihtelevaa ja eri alueella on käytännössä kovin erilaisia toimintakulttuureja ja suorastaan yhteistyön puutteita.

Tiedonkulku on haastavaa lähtien siitä, että vaikka luvanvaraiset lastensuojelulaitokset ja ammatilliset perhekodit ovat valtakunnallisessa Valveri-rekisterissä, eivät nämä rekisteröintitiedot ole edes kuntien valvonta- tai lastensuojeluviranomaisten nähtävillä. Toimilupa- ja rekisteröintipäätökset tulevat tiedoksi sijaintikuntaan toiminnan alkaessa, mutta koska lapsia sijoitetaan jatkuvasti laajalle maantieteelliselle alueelle, olisivat nämä yleiset perustiedot tärkeitä olla saatavilla jatkuvasti turvallisen sijaishuollon lähtökohtina.

Yksikkökohtaiset tarkastuskertomukset ovat periaatteessa julkisia asiakirjoja, mutta nämäkin ovat nykykäytännöissä aluehallintovirastoissa jokaisen sosiaalihuollon ylitarkastajan omissa tiedostoissa. Kertomukset laitetaan tiedoksi sijaintikuntaan sekä muille sijoittajakunnille, mutta esimerkiksi asiakkaiden tai puitesopimuskumppaneiden tulee niitä erikseen pyytää. Mikäli jossakin yksikössä havaitaan vakavia epäkohtia, voidaan yksikköön kohdentaa valtionhallinnossa hallinnollinen valvontapäätös tai kunnassa asettaa sopimussakkoja laadullisista epäkohdista. Nämäkään tiedot eivät välttämättä saavuta kaikkia eri kuntia, jotka saattavat samaan aikaan suunnitella sijoittamista ko. toimintayksikköön. Vakavatkin puutteet saattavat jäädä viime kädessä palveluntuottajan oman kertomisen vastuulle.

Kunnissa on resurssoitu henkilöstöä valvontatyöhön täysin paikallisilla päätöksillä ja käytännössä henkilötyövuosien määrä vaihtelee kovasti. Isoimmissa kunnissa ja yhtymissä on jossain määrin erotettu henkilöresurssia erityisesti sijaishuollon valvontaan, pienemmissä kunnissa valvontavastuuta hoidetaan yleensä muun lastensuojelutyön ohella. Ja huolimatta avohuollon palvelujen laajenemisesta, on niiden tuottajakohtainen valvonta jäänyt toistaiseksi vähäisemmäksi.

Sosiaalipalvelut

Kuntien keskinäinen yhteistyö on kansallisesti koordinoimatonta. Esimerkiksi Jyväskylässä on nykyisellään 14 yksityistä lastensuojelulaitosta, joihin teemme säännöllisiä valvontakäyntejä sijaintikunnan ja paikallisen aluehallintoviraston yhteistyönä vähintään kahden vuoden välein. Saman aikaisesti näihin Jyväskylässä sijaitseviin laitoksiin tekevät valvontakäyntejä puitesopimuskumppanien rooleista käsin ainakin Tampereen, Lahden, Turun ja Uudenmaan seutukunnat omana toimintanaan.

Tiedonkulun haaste on siis eri valvovien tahojen välillä sekä toinen haasteellinen kohta on valvontatyön sekä suoran asiakastyön palautteiden tiedonkulku. Meiltä puuttuu helppokäyttöisiä, sähköisiä ja tietoturvallisia välineitä viestittää mahdollisista huolenaiheista asiakastyön ja valvontatyötä tekevien viranomaisten välillä. Siksi reaktiivinen valvonta jää helposti jälkeen akuuteista tapahtumien kuluista ja asiakasturvallisuuden kannalta tärkeä yhteistyö jää toteutumatta. Mitä useammasta kunnasta on samassa sijaishuoltopaikassa sijoituksia, sitä monimutkaisempia ovat jäsentyneen verkostotyön haasteet.

Asiakaskohtaisessa valvonnassa on merkittävimmissä asemassa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Hoitaessaan oman asiakkaansa asiaa, hän tekee väistämättä lastensuojelun palveluntuottajasta myös tärkeitä ammatillisia havaintoja. Sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus aiheuttaa nykyisellään vakavia riskejä turvallisen lastensuojeluprosessin toteutumiseen ja asiakastyön kautta tapahtuvaan palveluntuottajan toiminnan valvontaan (esimerkiksi sijaishuoltopaikassa käynneillä havaitut epäsiistit tilat, vähäinen henkilöstömäärä, kysymyksiä herättävät rajoittamistoimenpiteet ja tai sijoitetun lapsen henkilökohtaisen tapaamisen siirtyminen).

Valvontatyössä on lisäksi käytössä nykyisellään vanhakantaista ilmoitus- ja lausuntomenetkytäpää ennakollisessa valvonnassa, jolloin valvontatyössä kuluu aikaa byrokraattiseen ja hitaaseen tietojen siirtämiseen palveluntuottajan, kunnan sekä valtion välillä.

Miten valvontaa voisi parantaa?

Lastensuojelun palveluntuottajista tulisi laatia kansallinen tuottajarekisteri, joka olisi helposti sekä kansalaisten että viranomaisten saatavilla. Myös yksiköitä koskevat tarkastuskertomukset voisi linkittää tähän tuottajarekisteriin.

Samoin valtion hallinnossa voisi olla käytössä sähköinen alusta, johon uudet palveluntuottajat voisivat laatia hakemuksen ympärivuorokautisen palvelun toimiluvasta ja avopalveluntuottajat tehdä ilmoituksen toiminnastaan sekä mahdollisista toiminnan muutoksista. Tälle alustalle voisi olla sovitulla tunnuksilla pääsy sijaintikunnalla (jatkossako maakunnalla?), jonka valvontatyöstä täydennettäisiin hakemusta tarpeen mukaan sekä luvanvaraisista palveluista että tarkistettaisiin ilmoituksenvaraisten tuottajien asiakirjat. Valmiin toimiluvan ja palvelun rekisteröinnin voisi valtion viranomainen vahvistaa samaan alustaan, josta perustiedot siirtyisivät edellä mainittuun kansalliseen tuottajarekisteriin. Näin perusbyrokratiatyö tehostuisi ja tietojen saavutettavuus paranisi.

Valvontatyötä tulisi keskittää esimerkiksi maakuntatasoisesti niin, että palveluja valvottaisiin tasaveroisesti sijaintikunnasta riippumatta. Alueellista keskittämistä puoltavat myös paikallisen

Sosiaalipalvelut

yhteistyön tarpeet esimerkiksi opetustoimen ja terveydenhuollon viranomaisiin; näiden hallintokuntien palvelujen toimivuudella on välitön merkitys lasten turvallisen sijaishuollon toteutumiseen (esimerkiksi saavatko lapset tarvitsemaansa psykiatriasta hoitoa ja pystytäänkö sijoituksen aikana turvaamaan lasten sivistykselliset oikeudet oppimiseen, koulunkäyntiin tai opintoihin).

Lapsi- ja perhekohtaiseen sosiaalityöhön sekä yksikkökohtaiseen valvontatyöhön tulee osoittaa riittävästi henkilöstöresurssia, jotta asiakasturvallisuus ei vaarannu. Sijaishuollon yksiköihin tulee tehdä ennalta ilmoitettuja sekä ilmoittamattomia tarkastuskäyntejä ja myös avopalvelujen tuottajien kanssa tulee käydä säännöllisiä valvontaneuvotteluja. Valvontatyö perustuu vuorovaikutteiseen yhteistyöhön, siksi toimintayksiköissä on perusteltua käydä paikan päällä ja tavata tuottajien henkilöstöä kasvokkain.

Hankintamenettelyjä tulisi kansallisesti yhtenäistää siten, että lastensuojelupalvelujen valvontatyötä voidaan keskittää ja kehittää alueellisesti (nykyisellään käydään siis samoissa paikoissa monelta eri taholta ja joku paikka voi jäädä huomiotta). Valvontatyössä saatu ajantasainen tieto tulisi olla helposti saavutettavissa, jotta lapsia ei sijoitettaisi sijaishuoltopaikkaan, jossa on havaittu laadullisia puutteita.

Palautejärjestelmiä tulisi kehittää lastensuojelupalvelujen asiakastyön sosiaalityön ja -ohjauksen sekä valvontaviranomaisten kesken. Asiakastyön toteutuksessa tulee panostaa lasten henkilökohtaisiin tapaamisiin, jotta tiedetään, minkälainen on lasten oma kokemus uudesta kodistaan. Myös avopalveluissa tulee arvioida toteutuneen palvelun laatua ja vaikuttavuutta yhdessä asiakasperheen kanssa.

Valvotaanko eri sijaishuollon muotoja riittävästi ja kohdentuuko työ oikein?

Edellä kuvaamani valvontatyö kohdentuu lähinnä yksityisten palveluntuottajien ylläpitämiin laitoksiin ja luvanvaraiseen perhehoitoon eli ammatillisiin perhekoteihin. Kuntien ja kuntayhtymien omiin lastensuojelulaitoksiin tehdään myös suunnitelmallisia tarkastuskäyntejä ainakin Jyväskylässä yhdessä aluehallintoviraston kanssa eli myös myös kunnan omaa toimintaa valvotaan. Luvanvaraisen sijaishuollon valvontaan on siis olemassa perusrakenteet, vaikka laadullinen toteutus on kansallisesti vaihtelevaa edellä mainituista syistä.

Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa on sijoitettuna iso joukko lapsia ja nuoria. Tämän perhehoidon osalta toteutuu hyvin ennakkollinen valvonta huolellisen ennakkovalmennuksen myötä. Sijoituksen aikainen valvonta toteutuu lasten asioista vastaavien sosiaalityöntekijöiden työpanoksen kautta ja osassa maakuntia on olemassa myös yhteisiä sijaishuoltoyksiköitä, jotka järjestävät perhehoitajille lastensuojelujärjestöjen kanssa esimerkiksi yhteisiä koulutuksia, mentorointia ja työnohjausta. Reaktiivisen valvonnan kautta puututaan mahdollisiin epäkohtiin keskustellen ja ääritilanteissa sijaishuollon muutospäätöksiin.

Perhehoidon kohdalla puuttuu kansallinen rakenne palvelutoiminnan aikaisesta suunnitelmallisesta valvonnasta. Samassa sijaisperheessä voi olla lapsia sijoitettuna eri kunnista ja toimeksiantosopimukset sekä käytännön perhehoitajien tuki voi olla organisoituna kunnan tai kuntayhtymän, yksityisen palveluntuottajan (esimerkiksi Perhehoitokumppanit Suomessa Oy) tai

Sosiaalipalvelut

Pelastakaa Lapset ry:n kautta. Joten myös perhehoidon valvonnan kohdalla tarvittaisiin jäsen-
tynyttä ajantasaista verkostoyhteistyötä ja nopeita yhteydenpidonvälineitä.

Luvanvaraisen sijaishuollon valvontaan on siis olemassa rakenteet, käytännön toteutus on va-
litettavasti koordinoimatonta ja tiedonkulku kankeaa. Perhehoidon valvonta vaatisi tässä yh-
teydessä kokonaan oman keskustelunsa. Mikäli sosiaalityöntekijän yhteydenpito lapseen ja
sijaisperheeseen jää sijoituksen aikana vähäiseksi tai usein vaihtuvaksi, syntyy lapsen turval-
lisen sijaishuollon seurantaan selviä aukkoja.

Lastensuojelun omavalvonnan toteutuminen, hyvät ja huonot puolet

Toimintayksiköiden omavalvonta on tärkeä valvonnan muoto. Jos sijaishuollon toimijat kuva-
vat perustehtävänsä ja toimintatapansa huolellisesti sekä tunnistavat myös palvelutoiminnan
keskeiset riskit, ovat mahdollisuudet pitää yllä laadukasta palvelua ja tehdä tarvittavia korjaus-
liikkeitä jo ennakoiden olemassa. Sijaishuoltopaikoissa työskennellään aina suurien tunteiden
sekä usein myös käyttäytymisen haasteiden kanssa. Siksi riskit laadullisiin notkahduksiin ja
kohtalokkaisiin tilanteisiin ovat myös tosiasiallisesti olemassa.

Tämän vuoksi sijaishuollon valvonta tarvitsee omavalvonnan rinnalle ehdottomasti ulkopuo-
lelta tulevaa suunnitelmallista yksikkökohtaista valvontaa, jossa on mahdollisuus peilata pal-
velutoiminnan toteutumista voimassa olevaan toimilupaan, lainsäädäntöön, eettisiin periaat-
teisiin sekä hankintasopimuksen vaatimuksiin. Ohjauskeskusteluissa pyritään usein kirjoitta-
maan omavalvontasuunnitelmaa sisällöltään lähemmäksi arjen todellista toimintaa, ettei se
jäisi liian etäiseksi byrokratiapaperiksi johtajan mappiin.

Hyvän kohtelun suunnitelman vaatimus on ollut vuodesta 2020 lähtien tärkeä uudistus oma-
valvonnan kehittämisessä lastensuojelulaitoksissa. Tarkastuskäynneillä on käyty nykyisellään
läpi sekä perinteinen omavalvontasuunnitelma että yksiköissä laaditut hyvän kohtelun suunni-
telmat. Ohjauksellisesti on kannustettu työstämään hyvän kohtelun periaatteita yhdessä asia-
kasnuorten ja –lasten kanssa ja osassa yksiköistä on jo näin tehtykin.

Lastensuojelulaitoksissa on mahdollista viimekätisinä keinoina puuttua lasten ja nuorten itse-
määräämisoikeuteen yksilökohtaisesti perustelluin rajoitustoimenpitein, elleivät tavanomaiset
kasvatuskeinot riitä asiakkaan tilanteen turvaamiseksi. Tarkastuskäynneillä käydään läpi yksi-
köissä tehty rajoitustoimenpiteet ja kiinnitetään huomiota henkilöstön jatkuvaan kouluttautu-
miseen sekä arjen tilanteiden ennakointiin siten, ettei rajoitustoimenpiteisiin tarvitsisi turvautua.
Myös tämä perusoikeuksiin ja itsemääräämisoikeuteen puuttumisen mahdollisuudet edellyttä-
vät jatkuvaa ulkopuolista valvontaa, jotta toiminta säilyy asianmukaisena eikä hoito- ja kasva-
tustehtävä ajaudu rangaistus- tai rajoittamiskeskeiseksi. Eduskunnan oikeusasiamiehen ker-
tomuksessa 2019 on myös yksityiskohtaisesti selvitetty näiden rajoitustoimenpiteiden toteutta-
mista ja niissä ilmenneitä puutteita.

Omavalvonnan periaatteet ja toteutus tulisi olla perusteellisesti keskusteltuna henkilöstön
kanssa. Suunnitelman tulisi toimia perehdytyksen välineenä ja sen tulisi olla käytettävissä

Sosiaalipalvelut

myös asiakaslapsille perheineen. Tähän mennessä perusteellisin omavalvonnallinen työn arviointi on minun työtehtävissäni toteutunut Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten ylläpitämien yksiköiden sisäisissä auditoinneissa. Liitossa on määritelty jokaisella palvelumuodolle laatulupaukset sekä työn rakenteisiin, prosesseihin että vaikuttavuuteen. Paikallisyhdistyksen työryhmä arvioi aluksi oman toimintayksikkönsä toimintaa suhteessa näihin yleisiin palvelulupauksiin ja nämä arvioinnit keskustellaan yhteisesti auditointineuvottelussa, jossa ovat läsnä ko. yksikön työntekijät esimiehineen, kokemusasiantuntijaedustus palvelun käyttäjistä, liiton kehittämistyöntekijä sekä vertaisauditoijia jostain muusta paikallisyhdistyksestä. Tämän lisäksi on kutsuttu mukaan palvelua ostaneita sosiaalityöntekijöitä tilaajan roolista käsin sekä muita paikallisia yhteistyötahoja (kuten minut valvontatyöstä).

Omavalvonta toteutuukin parhaiten, mikäli siinä on mukana myös palvelunkäyttäjien ääni. Sijaishuollossa omavalvonta on välttämätöntä, mutta se ei koskaan saa jäädä lastensuojelun palveluissa ainoaksi valvonnan muodoksi.

Vertaisarvioinnin malli ja sen avulla saavutetut tulokset, rooli valvonnan kokonaisuudessa

Jyväskylässä aloimme vuonna 2017 kehittää yhdessä kaupungin lastensuojelun ja valvontatyön, Pesäpuu ry:n ja kokemusasiantuntijoista koostuvan Sankarien-kehittäjäryhmän kanssa vertaisarvioinnin mallia nuorisokoteihin. Taustalla oli huoli siitä, että asiakasnuoret tulivat sijoituksen aikana kuulluiksi sattumanvaraisesti ja välillä he uskalsivat kertoa mahdollisista kokemuksistaan epäkohdista vasta muutettuaan pois kyseisestä sijaishuoltopaikasta. Taustamallina oli Aspa-säätiön kehittämä vertaisraviointimalli vammaisten asumispalveluissa (<https://www.aspa.fi/muut-palvelut/arvioinnit/vertaisarviointi/#5e702a99>).

Mallin perusideana on hyödyntää kokemusasiantuntijuutta ja vertaisuutta sekä vahvistaa asiakasnuorten osallisuutta nuorisokotisijoituksen aikana. Vertaisarviointia varten on luotu arjen toimivuutta koskeva haastattelurunko, johon nykyiset asiakasnuorten vastaavat vapaaehtoisuuten perustuen henkilökohtaisessa haastattelussa. Haastattelijoina toimii tehtävänsä valmentautunut vertaispari, joista toinen on aktiivisempi kyselijä ja toinen kirjaa vastaukset suoraan haastattelun aikana webropol-pohjaiseen lomakkeeseen. Näistä yksittäisistä vastauksista kootaan yksikköä varten kollektiivinen kooste, josta muodostuu laajahko laadullinen palaute nuorisokodin toiminnasta.

Prosessi alkaa vierailusta yksikön työntekijäpalaverissa ja etenee ohjaajien ja nuorten yhteiseen aloitusinfoon yksikössä. Tämän jälkeen toteutuvat yksilölliset haastattelut ja noin kuukauden sisällä palataan koontitilaisuudessa kertoman vastauksista kootut tulokset sekä vertaisarvioitsijoiden tekemät muut havainnot yksiköstä.

Asiakasnuoret pääsevät näin sijoituksen aikana kertomaan oman mielipiteensä nuorisokotinsa toiminnasta ja kohtaavat sijaishuollosta aikuistuneen vertaisparin. Näin voidaan tukea heidän osallisuuttaan omassa asuinympäristössään. Tämä vertaisten kohtaaminen on osoittautunut erityisen merkitykselliseksi jo yhteisessä aloitustapaamisessa sekä mahdollistanut luottamukselliset keskustelut haastattelutilanteissa.

Sosiaalipalvelut

Kokemusasiantuntijat ovat saaneet vertaisarvioinnin kautta mielekästä tekemistä, jossa voivat hyödyntää omia kokemuksiaan turvallisesti lastensuojelun kehittämiseksi. Nuorisokodit saavat edullisesti laadullista asiakaspalautetta koostena, jossa halutaan vahvistaa jo hyvin toimivia osa-alueita sekä tuoda rakentavasti esille kehittämisen paikkoja.

Haastattelukysymykset kohdistuvat nuorisokodin arjen toimintaan; esimerkiksi tiloihin, henkilöistöön, ilmapiiiriin, kohteluun, ravintoon, turvallisuuteen ja mahdollisiin rajoitustoimenpiteisiin. Näiden lisäksi kysytään myös nuoren omasta sosiaalityöntekijästä, jonka tulisi johtaa sijaishuollon prosessia.

Jyvässeudulla on vuodesta 2018 alkaen vertaisarvioitu 4 kaupungin omaa nuorisokotia sekä 7 yksityistä lastensuojelulaitosta. Toiminnallisena tavoitteena on ollut vertaisarvioida 5 nuorisokotia vuodessa, viime vuonna määrä jäi tällä seudulla kahteen koronarajoitusten vuoksi. Näiden lisäksi Pesäpuu on toteuttanut vertaisarviointia omana toimintanaan 6 eri yksikköön ympäri Suomea.

Vertaisarviointi on minulle tärkeä työkalu omassa lastensuojelupalvelujen valvontatyössä. Sovittelun nuorisokotien kanssa konkreettisia aikatauluja ja sitoutumalla Sankarien kehittäjäryhmätoimintaan olen saanut paljon arvokasta kokemustietoa lastensuojelun palveluista. Otan vertaisarvioinnin tulokset myös huomioon arvokkaana asiakaspalautteena tavanomaisessa yksikkökohtaisessa tarkastustyössä.

Jokaisesta vertaisarvioidusta yksiköstä on kyselyn perusteella noussut esille tärkeitä kehittämisasioita: esimerkiksi kasvatuksellisten päätösten perustelut nuorille, mahdollisuudet valmistautua erilaisiin palavereihin, seksuaaliterveyden asioiden käsittelyn tarve sekä henkilöstön riittävyyden kysymykset erityistilanteissa (jos joku nuori on hatkassa tai jotakin joudutaan erikseen rauhoittamaan). Nuorisokodeilta tulleen palautteen perusteella vertaisarviointi on lisännyt yksiköissä keskusteltavaa toimintakulttuuria ja tarjonnut kehittämisaiheita arjen toimintaan. Myös asioista, joista nuoret ovat antaneet hyvää palautetta, on kannustettu pitämään jatkosakin hyvää huolta.

Sijoitettujen nuorten elämässä ovat valitettavan usein vaihtuneet aikuiset jo omassa lapsuuden perheessä, sosiaalityössä sekä sijaishuoltopaikassa. Valvontatyössä on tärkeää kuulla sijoitettuja lapsia, mutta on tärkeää kehittää myös muita vaihtoehtoisia tapoja kuulla lapsia ja nuoria kuin vain lisätä heille vieraiden ja asiointia kyselevien viranomaisten lukumäärää.

Vertaiskohtaaminen vähentää sijaishuoltoon liittyvää häpeän leimaa, kun nykyiset asiakasnuoret pääsevät tapaamaan sijaishuollosta aikuisuuteen kasvaneita, täysi-ikäistyneitä ja opinnoissaan edenneitä tai jo työelämään siirtyneitä vertaisia. Kohtaamiset tuovat toivoa asiakasnuorien näköpiiriin tulevaisuudesta ja haastattelukeskustelut ovat muodostuneet useampaan kertaan hyvin syvällisiksi pohdinnoiksi siitä, minkälaista olisi hyvä ja turvallinen sijaishuolto.

Lisätietoa vertaisarvioinnista löytyy oheiselta Pesäpuun verkkosivulta ja linkitän tähän myös oman erikoissosiaalityöntekijän lopputyöni *Nuorisokotien vertaisarviointi – kohti lapsiystävällistä ja osallisuutta tukevaa valvontatyötä*.

<https://pesapuu.fi/toiminta/lapset-ja-nuoret-kehittajina/nuoret-vertaisarvioitsijoina/>

<https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=52c3fbad-7e85-4cda-bbc7-4ff094bfbf8f>

Sosiaalipalvelut*Lopuksi lyhyt kuvaus Jyväskylän kaupungin valvontatyöstä*

Jyväskylän kaupungin sosiaali- ja terveystalveluissa on sosiaalipalvelujen valvontatyötä keskitetty yhteiseen sosiaali- ja terveystalvelujen valvontayksikköön vuodesta 2020 alkaen. Nykyisellään yksikössä työskentelee lähiesimies, neljä valvontakoordinaattoria ikäihmisten palveluissa sekä kolme muissa sosiaalipalveluissa. Lisäksi on palkattuna yksi määräaikainen projektityöntekijä valmistelemassa palveluiden maakunnallista valvontaa. Myös lastensuojelupalveluiden valvonnan osalta on tämä keskustelu aloitettu. Aluehallintovirastolla on Jyväskylässä toimipiste ja yhteistyö pakallisten sosiaalihuollon ylitarkastajien kanssa on tiivistä ja sujuvaa. Valvontayksikölle on myös laadittu oheiset verkkosivut <https://www.jyvaskyla.fi/info/tietoja/asikkaan-ja-potilaan-oikeudet/sosiaali-ja-terveyspalveluiden-valvonta>.

Ansa Leinonen
valvontakoordinaattori
ansa.leinonen@jyvaskyla.fi
puh. 050 311 9885